

فهرست مطالب

۱۰	پیشگفتار
۱۴	مقدمه
۲۰	فصل اول: نوزادی (تولد تا یک سالگی)
۲۱	۱-۱ نمایی از دوره نوزادی (تولد تا یک سالگی)
۲۳	۲-۱ شاخص های رشد
۲۸	۱-۲-۱ رشد جسمانی
۳۱	۱-۱-۲-۱ عوامل تأثیرگذار بر رشد و سلامت جسمانی
۳۳	۲-۱-۲-۱ عوامل نگران کننده
۳۴	۳-۱-۲-۱ نکات فرزندپروری
۳۴	۲-۲-۱ رشد حرکتی
۴۷	۱-۲-۲-۱ عوامل نگران کننده
۴۷	۲-۲-۲-۱ نکات فرزندپروری
۴۸	۳-۲-۱ رشد کلامی و زبان
۵۴	۱-۳-۲-۱ عوامل نگران کننده
۵۴	۲-۳-۲-۱ نکات فرزندپروری
۵۵	۴-۲-۱ رشد شناختی
۶۲	۱-۴-۲-۱ عوامل نگران کننده
۶۲	۲-۴-۲-۱ نکات فرزندپروری
۶۳	۵-۲-۱ رشد هیجانی - اجتماعی
۷۰	۱-۵-۲-۱ عوامل نگران کننده
۷۰	۲-۵-۲-۱ نکات فرزندپروری
۷۱	۶-۲-۱ پرسش و پاسخ درباره شاخص های رشد
۷۲	۷-۲-۱ چه زمان نوزادم نیاز به مراجعه به متخصص دارد
۷۲	۸-۲-۱ توصیه های مهم برای پرورش و شکوفایی توانایی های نوزادان
۷۳	۳-۱ نیازها
۷۳	۱-۳-۱ تغذیه
۷۵	۱-۱-۳-۱ توصیه ها
۷۸	۲-۱-۳-۱ پرسش و پاسخ

۷۹ خواب ۲-۳-۱
۸۱ توصیه‌ها ۱-۲-۳-۱
۸۳ پرسش و پاسخ ۲-۲-۳-۱
۸۴ بازی ۳-۳-۱
۸۵ توصیه‌ها ۱-۳-۳-۱
۸۶ پرسش و پاسخ ۲-۳-۳-۱
۸۶ مسائل مطرح ۴-۱
۸۶ خلق و خو ۱-۴-۱
۸۷ دلبستگی ۲-۴-۱
۸۹ اعتماد در برابر بی‌اعتمادی ۳-۴-۱
۹۱ رشد ادراک بینایی ۴-۴-۱
۹۳ پرسش‌های متداول ۵-۱
۹۳ یک ماهگی ۱-۵-۱
۱۲۱ دو ماهگی ۲-۵-۱
۱۲۹ سه ماهگی ۳-۵-۱
۱۳۶ چهارماهگی ۴-۵-۱
۱۴۶ پنج ماهگی ۵-۵-۱
۱۵۳ شش ماهگی ۶-۵-۱
۱۶۷ هفت ماهگی ۷-۵-۱
۱۷۷ هشت ماهگی ۸-۵-۱
۱۹۰ نه ماهگی ۹-۵-۱
۲۰۰ ده ماهگی ۱۰-۵-۱
۲۱۴ یازده ماهگی ۱۱-۵-۱
۲۲۷ دوازده ماهگی ۱۲-۵-۱
۲۴۰ فصل دوم: نوپایی (یک تا دو سالگی)
۲۴۱ ۱-۲ نمایی از دوره نوپایی (یک تا دو سالگی)
۲۴۲ ۲-۲ شاخص‌های رشد
۲۴۲ ۱-۲-۲ رشد جسمانی
۲۴۵ ۱-۱-۲-۲ عوامل نگران‌کننده
۲۴۶ ۲-۲-۲ رشد حرکتی
۲۴۹ ۱-۲-۲-۲ عوامل نگران‌کننده
۲۴۹ ۲-۲-۲-۲ نکات فرزندپروری

- ۲۵۰ ۳-۲-۲ رشد کلامی و زبان
- ۲۵۴ ۱-۳-۲-۲ عوامل نگران‌کننده
- ۲۵۵ ۲-۳-۲-۲ نکات فرزندپروری
- ۲۵۶ ۴-۲-۲ رشد شناختی
- ۲۶۱ ۱-۴-۲-۲ عوامل نگران‌کننده
- ۲۶۲ ۲-۴-۲-۲ نکات فرزندپروری
- ۲۶۳ ۵-۲-۲ رشد هیجانی - اجتماعی
- ۲۶۸ ۱-۵-۲-۲ عوامل نگران‌کننده
- ۲۶۹ ۲-۵-۲-۲ نکات فرزندپروری
- ۲۷۰ ۶-۲-۲ پرسش و پاسخ درباره شاخص‌های رشد
- ۲۷۲ ۷-۲-۲ چه زمان نوپایم نیاز به مراجعه به متخصص دارد
- ۲۷۴ ۸-۲-۲ توصیه‌های مهم برای پرورش و شکوفایی توانایی‌های نوپایان
- ۲۷۶ ۳-۲ نیازها
- ۲۷۶ ۱-۳-۲ تغذیه
- ۲۷۷ ۱-۱-۳-۲ نکته‌هایی درمورد شیر مادر و شیشه‌شیر
- ۲۸۳ ۲-۱-۳-۲ چالش‌های تغذیه
- ۲۸۷ ۳-۱-۳-۲ تفسیر والدین از رفتارهای تغذیه‌ای کودک
- ۲۸۸ ۴-۱-۳-۲ توصیه‌ها
- ۲۹۰ ۵-۱-۳-۲ پرسش و پاسخ
- ۲۹۲ ۳-۲-۲ خواب
- ۲۹۴ ۱-۲-۳-۲ عوامل مؤثر بر خواب
- ۲۹۵ ۲-۲-۳-۲ توصیه‌ها
- ۲۹۶ ۳-۲-۳-۲ نکات فرزندپروری
- ۲۹۶ ۴-۲-۳-۲ پرسش و پاسخ
- ۳۱۴ ۳-۳-۲ بازی
- ۳۱۴ ۱-۳-۳-۲ انتظارات بازی در دوره نوپایی
- ۳۱۶ ۲-۳-۳-۲ بازی و اسباب‌بازی‌های مناسب
- ۳۲۵ ۳-۳-۳-۲ توصیه‌ها
- ۳۲۶ ۴-۳-۳-۲ پرسش و پاسخ
- ۳۲۷ ۴-۲ مسائل مطرح
- ۳۲۷ ۱-۴-۲ کلیشه‌سازی جنسیتی
- ۳۲۷ ۲-۴-۲ دست‌برداری

۳۲۸ ۳-۴-۲ توانایی طبقه‌بندی
۳۲۸ ۴-۴-۲ تقلید معوق
۳۲۸ ۵-۴-۲ خلق و خو
۳۳۰ ۶-۴-۲ همدلی
۳۳۰ ۷-۴-۲ خودآگاهی
۳۳۱ ۸-۴-۲ هیجانات خودآگاه
۳۳۱ ۹-۴-۲ دلبستگی
۳۳۳ ۱۰-۴-۲ استقلال‌طلبی
۳۳۳ ۱۱-۴-۲ اضطراب جدایی
۳۳۷ ۵-۲ مشکلات رایج
۳۳۷ ۱-۵-۲ خجالتی بودن
۳۳۸ ۲-۵-۲ گاز گرفتن
۳۴۰ ۳-۵-۲ ترس
۳۴۳ ۴-۵-۲ جیغ کشیدن
۳۴۵ ۵-۵-۲ لجبازی
۳۴۷ ۶-۵-۲ امتناع از حمام رفتن
۳۴۷ ۷-۵-۲ نه گفتن‌ها و سر باز زدن‌های کودک (منفی‌گرایی)
۳۵۰ ۶-۲ روش‌های اصلاح رفتار
۳۵۰ ۱-۶-۲ وضع محدودیت
۳۵۲ ۲-۶-۲ استراتژی‌های اصلاح رفتار
۳۵۴ ۷-۲ مهارت‌ها
۳۵۴ ۱-۷-۲ استفاده از توالت
۳۵۵ ۲-۷-۲ پرسش و پاسخ
۳۷۴ منابع

پیشگفتار

هر پدر و مادری، از نخستین لحظه دیدار با فرزند و حتی پیش از تولد، به آینده و مسیر زندگی او فکر می‌کنند، برای کودک‌شان آینده‌ای روشن و درخشان متصور می‌شوند و از صمیم قلب آرزو دارند همراهی شایسته برای او باشند. اما تجربیات ما نشان می‌دهد که عمده آسیب‌های کودک، از ناآگاهی والدین نشأت می‌گیرند. اتاق‌های درمان روانشناختی مملو از تجربه‌های تلخ دیدار مجدد با اتفاقات ناگوار دوران کودکی و مواجهه با آسیب‌های تکرارشونده آن در بزرگسالی است. اثر عمیق تجربه سال‌های اولیه زندگی و سبک فرزندپروری والدین می‌تواند چنان اثر ناسازگاری بر نحوه ادراک ما از جهان هستی بگذارد که واقعیت دنیا را تحریف‌شده و وارونه تجربه کنیم. تأثیری عمیق بر نظام شناختی و هیجانی و نحوه تجربه ما از زندگی که به قول مولانا:

پیش چشمت داشتی شیشه کبود زان سبب عالم کبودت می‌نمود

اما چطور می‌توانیم از این مسیر به موفقیت و سلامت عبور کنیم؟ فرزندپروری کارآمد پاسخی به این پرسش است. فرزندپروری مبحثی پیچیده، عمیق و چندلایه است. هدایت و همراهی کودک در سال‌های اولیه زندگی که جزء مؤثرترین و تعیین‌کننده‌ترین سال‌ها هستند، نیازمند مطالعه عمیق، شناخت اولیه از ذهن و روان پیچیده انسان، ویژگی‌های هر مرحله از رشد و نحوه درست رفتار با هر چالش است.

فرزندپروری و همراهی کودک در سال‌های کودکی (تولد تا ۱۲ سالگی) مسیری پیچیده و حساس است؛ گاهی رفتارهایی رایج که ممکن است از طرف پدر و مادر درست و دل‌سوزانه تلقی شوند، آسیب‌زا هستند و باید از انجام‌شان پرهیز کرد و گاهی برای هدایت کودک در مسیر درست، باید دست به اقداماتی مخصوص زد. فرزندپروری در واقع مدرسه‌ای است که بیش از کودکان، پدر و مادر آنان تلنگر می‌خورند تا نگذارند تنها به نام مراقبت و حمایت، بی‌کفایتی یا خودشیفتگی آسیب‌زا بر تارک وجود کودکان‌شان نقش بندد.

ما عمیقاً امیدواریم تا بتوانیم به کمک آگاه‌سازی و هوشیاری روانی والدین، در ماه‌ها و سال‌های اولیه تولد، زهر احتمالی تربیت آسیب‌زای آنان را به حداقل ممکن کاهش دهیم و در گام بعد، مسیر روشنی را برای عبور سلامت از بازه‌های مهم سنین کودکی ترسیم کنیم و این یعنی کاستن از رنج بزرگ کودکان‌مان برای بقیه سال‌های زندگی.

این کتاب با دقت و حساسیت به جزئیات تحولات رشدی و شناختی دوران کودکی پرداخته و ضمن بررسی آخرین دستاوردهای علمی این حوزه در دنیا، تلاش کرده تا با نگاهی هم‌راستا با فرهنگ ایران، به تشریح مسائل و ارائه راه‌حل برای دغدغه‌های والدین، روانشناسان، روانپزشکان و فعالان عرصه کودک و نوجوانان بپردازد و امیدوار است تا این مجموعه که حاصل ماه‌ها و سال‌ها تلاش سازنده است، بتواند چراغی باشد که پدر و مادرها را از تاریکی و ابهام‌های فرزندپروری به سلامت عبور دهد و به آن‌ها کمک کند به‌طور شایسته و آن‌طور که آرزویش را دارند، فرزندشان را در سال‌های اولیه زندگی همراهی کنند و او را با روحیه‌ای باثبات و همراه با سلامت ذهنی و جسمی، راهی ادامه مسیر زندگی کنند.

لیلا افضلی

محمدرضا جباری

مقدمه _____

یکی از بخش‌های مهم هر خانواده‌ای فرزندان هستند؛ طبق مطالعات انجام‌شده فرزندآوری ضمن جذابیت و تجربه‌های لذت‌بخش، مسائل ژرف و تأمل‌برانگیزی در بطنش دارد که برای تشکیل و حفظ خانواده‌ای سالم، باید از روش‌های صحیح مواجهه با آن‌ها آگاه بود.

فرزندپروری شغلی شگفت‌انگیز، پیچیده، طاقت‌فرسا، مسئولانه و در بعضی مواقع بدون پاداش است اما بیشتر افراد با فداکاری، لذت و عشق این کار را انجام می‌دهند. فرزندپروری به‌خودی‌خود بسیار چالش‌زا است و بدون داشتن آگاهی لازم نسبت به روش فرزندپروری مناسب و بهینه، سخت‌تر و پیچیده‌تر هم می‌شود.

سؤالی که در اکثر مواقع مطرح می‌شود این است که: «آیا بزرگسالانی که در نقش والدین قرار می‌گیرند، از مهارت‌های لازم و اساسی برای تشکیل خانواده‌ای سالم برخوردار هستند؟»

بسیاری از بزرگسالان در چگونگی ایفای نقش پدر یا مادری که نتیجه آن ایجاد خانواده‌ای سالم و محیطی آرام‌بخش برای تمامی اعضاست، دچار ابهام هستند. هرچند والدین تمایل دارند تمام تلاش‌شان را برای رشد صحیح فرزندشان به کار گیرند، اما گاهی مسیر فرزندپروری با پیچ‌وخم‌های بسیاری همراه می‌شود. هر کدام از مراحل رشد کودک، والدین را با پرسش‌های متعددی روبه‌رو می‌سازد؛ «چگونه فرزندم را از انجام کار اشتباه منع کنم؟» یا

«چطور درست رفتار کردن را به او بیاموزم» و از همه مهم‌تر «چگونه می‌توانم در عین والدبودن، رابطه‌ای صمیمانه با فرزندم داشته باشم؟»

گاهی یافتن پاسخ این پرسش‌ها، خود چالش‌برانگیز است و حتی ممکن است والدین را بیش از پیش متحیر سازد؛ نصیحت‌های بزرگ‌ترهای فامیل یا دوستانی که خود والد هستند و تعداد بی‌شمار راهکارهای ارائه شده در وب‌سایت‌های گوناگون، همگی سعی دارند شیوه خود را بهترین و درست‌ترین راه حل موجود نشان دهند. نصایح متنوع بی‌پایان، احتمالاً این سوال را در ذهن والدین ایجاد می‌کند که «بالاخره راه درست کدام است؟» با اطمینان می‌توان گفت تضمین شده‌ترین راه برای یافتن پاسخ این پرسش‌ها، رجوع به علم روان‌شناسی است. روان‌شناس‌ها در طول تاریخ با تحقیقات متنوع سعی کرده‌اند مناسب‌ترین راهکارها را برای پرورش صحیح فرزند ارائه دهند.

از سوی دیگر مشکلات رفتاری و عاطفی به یکی از شایع‌ترین مشکلات دوران کودکی، به‌خصوص در سنین قبل از دبستان تبدیل شده است که با آن اگر به شیوه‌ای صحیح برخورد نشود و درمان اتفاق نیفتد، در دستاوردهای تحصیلی کودک و روابط میان فردی و ارتباطی او تأثیر منفی خواهد گذاشت. تحقیقات جهانی نشان داده است ۹-۱۲ درصد کودکان پیش‌دبستانی به دلیل فرزندپروری نامناسب دچار مشکلات رفتاری و عاطفی بسیاری هستند، به گونه‌ای که ۱۰.۳ درصد از کودکان علائم اختلالات روان‌شناختی داشتند و در ریسک ابتلا به اختلالات روان‌پزشکی بودند. تحقیقات پنج سال اخیر نشان داده است که فرزندپروری نامناسب شیوع اختلالات عاطفی را در کودکان به ۴.۴ درصد، مشکلات رفتاری مثل نافرمانی ۹.۶ درصد و بیش‌فعالی را به ۸.۰ درصد رسانده است. اگر کودکان با فرزندپروری مناسب و بهینه بزرگ نشوند، به گونه‌ای که نیازهای‌شان را در برگیرند و قابلیت‌های کشف، همدلی و مهارت‌های ارتباطی را نیز در آن‌ها پرورش دهد، مشکلات رفتاری و عاطفی پیدا می‌کنند که در آینده خطراتی بسیار جدی را برای سلامت روان، دستاوردهای تحصیلی و شغلی و روابط میان‌فردی و عاطفی‌شان با دیگران در پی خواهد داشت.

در واقع فرزندپروری مناسب کمک می‌کند نیازهای کودک را در هر بازه سنی شناسایی کنیم و به وظایف رشدی کلیدی در هر سن خاص آگاه باشیم و محیط را برای برآورده کردن نیازهای کودک و رشد استعدادهای بالقوه و یادگیری وی فراهم کنیم؛ چراکه کودک خود به تنهایی در انجام این فرایندها ناتوان است. فرزندپروری مناسب به والدین می‌آموزد تا در این دوره زندگی و اکنون از بودن با فرزندشان لذت ببرند، نسبت به نیازهای وی آگاه باشند، محیط را برای رشدش فراهم کنند و با پذیرش کاستی‌های خود به‌عنوان یک انسان همراه با کودک رشد کنند. همچنین فرزندپروری مناسب کمک می‌کند بین والد و فرزند پیوندی مثبت ایجاد شده و شما به‌عنوان یک والد مدیریت بازخوردهای خود را در ارتباط با رفتارهای کودکان یاد می‌گیرید. توجه کنید که فرزندپروری مناسب و افزایش آگاهی در این حوزه سبب می‌شود استرس کمتری را حین تربیت فرزند تجربه کنید، چراکه استرس و اضطراب در مورد تربیت کودک می‌تواند منجر به ایجاد مشکلات روان‌شناختی زیادی در کودکان شود.

ارتباط والد و کودک یا همان فرزندپروری بهینه برای رشد فیزیکی، اجتماعی و عاطفی کودک ضروری است. در واقع رابطه والد و کودک پایه‌های شخصیت کودک و انتخاب‌های زندگی وی و به‌طور کل رفتارش را می‌سازد و می‌تواند بر سلامت عاطفی، روانی و فیزیکی‌اش تأثیر بهینه داشته باشد. از جمله فواید فرزندپروری بهینه که ضرورت اجرای آن را چندبرابر می‌کند، می‌توان به موارد زیر نیز اشاره کرد:

- کودکانی که با دل‌بستگی سالم و ایمن نسبت به والدین‌شان بزرگ می‌شوند، در زندگی شانس بیشتری برای برقراری و توسعه ارتباطات شاد و پایدار با دیگران دارند.
- کودکی که با والدینش رابطه امن دارد، یاد می‌گیرد احساساتش را تحت شرایط استرس‌زا و در موقعیت‌های طاقت‌فرسا سازمان‌دهی کند.
- رشد ذهنی، زبانی و عاطفی کودک با فرزندپروری مناسب ارتقا پیدا می‌کند.

- در بروز رفتارهای خوش‌بینانه و مطمئن به کودک کمک می‌کند.
- دخالت و مداخله والدین سالم در زندگی روزمره کودک، زمینه مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی بهتر را فراهم می‌کند.
- دلبستگی ایمن ناشی از فرزندپروری بهینه منجر به رشد سالم اجتماعی، عاطفی و شناختی و انگیزشی کودک می‌شود؛ همچنین کودکان هنگامی که با والدین‌شان رابطه مثبت و صمیمانه داشته باشند، مهارت‌های قوی حل مسئله را کسب می‌کنند.
- دائرةالمعارف جامع فرزندپروری مجموعه‌ای چهار جلدی است که طیف گسترده‌ای از مسائل مربوط به مراحل رشد از دوره نوزادی تا دوازده سالگی را در خود جای داده است. در این مجموعه سعی شده تا ضمن بیان و تشریح مسائل پایه‌ای و اساسی، پرسش‌ها و دغدغه‌های مرتبط با هر دوره به صورت واضح و روشن بیان شود تا والدین ضمن آگاهی از اصول و ضروریات با خیالی آسوده خود را در مواجهه با چالش‌های مسیر فرزندپروری، مطمئن و استوار بازبایند. همچنین تلاش شده است تا مطالب در یک چهارچوب و ساختار مشخص ارائه شوند تا سهولت دسترسی و یافتن مطالب برای مخاطبان فراهم شود. سه جلد اول این مجموعه به مراحل مختلف رشد اختصاص دارد و هر جلد دو دوره از رشد را شامل می‌شود. علاوه بر این؛ جلد چهارم با هدف تکمیل و پوشش هرچه تمام‌تر مطالب دربردارنده توضیح اختلالات دوران کودکی و اطلاعات عمومی مرتبط با فرزندپروری است.
- امید است به یاری این مجموعه دنیای باشکوه و پرشعف فرزندپروری را به روشنایی آینده پرفروغ دل‌بندانمان صیقل دهیم.

فصل اول | نوزادی (تولد تا يك سالگی)

۱-۱ نمایی از دوره نوزادی (تولد تا یک سالگی)

تقویم سن هر کودکی از لحظه تولدش شروع به شمارش می‌کند. تقویمی تشکیل شده از سال‌ها، ماه‌ها و روزهای متوالی که هر کدام خصوصیات، ویژگی‌ها و نشانه‌های خاص خود را دارند. در هر کدام از این ماه‌ها و سال‌ها، کودک به صورت دائمی، پیوسته و مرتب رشد می‌کند و به دستاوردهای مهم رشدی و شناختی می‌رسد. بدیهی است که سال‌های کودکی (از تولد تا ۱۲ سالگی)، جزء مهم‌ترین سال‌های زندگی هستند؛ دورانی سرشار از تغییرات و رشد در تمام جنبه‌های جسمی و حرکتی، کلامی، شناختی و هیجانی-اجتماعی که پایه‌گذار زندگی و شخصیت هر فرد در بزرگسالی هستند.

به‌طور کلی، دوران کودکی به ۴ مرحله تقسیم می‌شود:

۱. پیش از تولد (لقاح تا تولد)
 ۲. شیرخوارگی یا نوپایی (از تولد تا دو سالگی)
 ۳. کودکی اولیه (سه تا پنج سالگی)
 ۴. کودکی میانی (شش تا دوازده سالگی)
- یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین سال‌های کودکی، دوران تولد تا یک‌سالگی است؛ سالی که در آن کودک اولین قدم، اولین لبخند و اولین

کلمه‌اش را تجربه می‌کند. کودک که زمان تولد برای تمام اموراتش از تغذیه تا جابه‌جایی محتاج دیگران است. در پایان یک‌سالگی دیگر می‌تواند به تنهایی محیط را کاوش کند. به همه‌جا برود و با دست‌های خودش غذا بخورد. او در این سال یاد می‌گیرد برای زنده ماندن و رشد کردن، خود را با محیط سازگار کند، حرکت کند و به کشفیات تازه برسد. با گریه و سروصدا با دیگران ارتباط برقرار کند (اگرچه ممکن است اولین کلماتش را هم بیان کند) و از همه مهم‌تر عاطفه و دلبستگی‌اش را به افراد خانواده‌اش به‌خوبی نشان دهد.

دوره تولد تا یک‌سالگی نیز، خود به دو بخش مهم تقسیم می‌شود:

۱. تولد تا ۲ ماهگی که نوزادی نام دارد؛ در این ماه‌ها، کودک به‌شدت به بازتاب‌های مادرزادی و بی‌اختیارش وابسته است اما به تدریج خود را سازگار می‌کند و برای رفع نیازها به‌شدت محتاج توجه یک مراقبت‌کننده (در اکثر مواقع مادر) است.
۲. ۲ ماهگی تا ۱۲ ماهگی؛ در این ماه‌ها کودک قدم به مرحله‌ای می‌گذارد که تا پایان سال ادامه دارد و در ۲ سالگی به اتمام می‌رسد. این ماه‌ها سرشار از رشد در جنبه‌های مختلف است، به‌طوری که کودک هر ماه در تمامی زمینه‌های رشدی پیشرفت می‌کند.

نوزادی دوره یادگیری مهارت‌های پایه و اساسی و مرحله آشنایی نوزاد با دنیای تازه اطرافش است. در این مرحله از رشد، نوزاد برقراری ارتباط با مراقبش (اغلب مادر) را می‌آموزد؛ هر بار که با گریه کردن و ابراز نیاز خواسته‌هایش برآورده می‌شوند، پایه‌های "اعتماد" در وجودش شکل می‌گیرند و با در آغوش گرفته شدن و دریافت عشق و محبت "احساس امنیت" در او شکوفا می‌شود. در این روند نوزاد درمی‌یابد دنیایی که به آن وارد شده ترسناک نیست! پس با اطمینان از حضور فردی که می‌تواند به او تکیه کند، به کشف "خود"، "اطرافیان" و "محیط" پیرامونش می‌پردازد.

تغییرات رشدی در این دوره خیلی سریع و زودبه‌زود رخ می‌دهند؛ طوری که تقریباً هر ماه با مشاهده مهارت‌های جدیدی در نوزاد شگفت‌زده و خوشحال می‌شوید. از این‌رو دوره نوزادی هم برای نوزاد و هم برای والدین سرشار از هیجان و شگفتی است. اولین لبخند، اولین نگاه متمرکز، دست‌وپازدن، غلت‌خوردن، بای‌بای کردن، کف‌زدن، نشستن، سینه‌خیزرفتن، برداشتن اولین گام‌ها و جوانه‌زدن دندان‌ها، همه و همه اتفاقات جذابی هستند که به این مرحله از رشد اختصاص دارند.

۱-۲ شاخص‌های رشد

شاخص‌های رشد، نشانه‌های رشد فیزیکی و رفتاری کودک هستند؛ شناخت این نشانه‌ها به والدین یا مراقب‌ها کمک می‌کند نیازهای کودک را متناسب با سنش برآورده کنند. شاخص‌های رشد به عبارتی آجرهای ساختمان هستند و در هر مرحله رشد تغییر می‌کنند.

البته باید در نظر بگیرید که ممکن است زمان بروز نشانه‌های رشد در هر کودکی متفاوت باشد؛ اما به‌طور کلی شاخص‌های رشد چهار دسته هستند: «شناخت» (توانایی تفکر، استدلال، حل مسئله و درک و فهم)، «هماهنگی حرکتی» (توانایی‌های حرکتی، پریدن، جست‌وخیز، پرتاب کردن، گرفتن و کشیدن)، «ارتباطات اجتماعی» (برقراری رابطه با دیگران، دوست‌یابی و بازی‌های گروهی) و «رفتارهای انطباقی» (توانایی انجام مراقبت‌های شخصی و بهداشتی).

شاخص‌های رشد معیاری برای تخمین توانایی‌های کودکان در هر مرحله از رشد است؛ این شاخص‌ها نشان می‌دهند در هر سن چه رفتارهای خاصی را باید از کودک انتظار داشته باشید. توانایی‌های خاص این سن در کودکانی که رشد نرمال دارند، ممکن است با سه ماه اختلاف بروز کند. بنابراین؛ گاهی تأخیر کودک در کسب بعضی از توانایی‌های جدول شاخص‌های